

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ XIX – ПОЧ. XX ст.

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Середня освіта (Історія)»

Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри історії України
і методики викладання історії
протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія України XIX – початку XX ст.
Викладач (-і)	Райківський Ігор Ярославович, доктор історичних наук, професор
Контактний телефон викладача	0342-59-60-06 (робочий) 095-619-08-55
Е-mail викладача	ihor.raikivskyi@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	понеділок, 14.00 год. – 16.00 год.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<i>Предметом</i> вивчення дисципліни «Історія України XIX – поч. XX ст.» є культурно-освітнє, соціально-економічне та політичне становище українського народу в європейському і світовому контексті, його повсякденне життя і воєнні події на території України. Історія України імперського періоду є важливою складовою частиною історичного процесу на етнічних українських землях, що вивчається в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) в 9 класі. <i>Нижня хронологічна межа</i> курсу – важливі політичні й соціальні зміни та перетворення на українських землях в останній третині XVIII ст.: 1) ліквідація російським царизмом української козацької автономії на території колишньої Гетьманщини, на Лівобережжі й Слобожанщині та закріпачення селянства; 2) колонізація, тобто заселення та освоєння, Південної (Степової) України; 3) кінець існування Речі Посполитої і приєднання українських земель, якими вона володіла, до Російської та Австрійської імперій). Вивчення пропонованого курсу передбачає ознайомлення студентів з найважливішими концепціями істориків “українського XIX ст.”, досягненнями в дослідженні національного відродження (модерного націотворення), що становило стрижень тодішнього історичного процесу в усіх його проявах: національно-етносоціальному, соціально-економічному, політичному, духовно-культурному. По-іншому цей період в історії України нерідко називають імперським з огляду на перебування етнічних українських земель під імперською владою Росії та Австрії (Австро-Угорщини). Верхня межа курсу – 1914 р., початок Першої світової війни. “Нова історична епоха – XIX століття”, за словами діаспорного історика Івана Лисяка-Рудницького, “як окремий період української історії ... тривало приблизно від 1780–1790-х років до 1914 року”. Центральною проблемою в тогочасній українській історії стало формування модерної української нації, в основі якої лежала національна самосвідомість, тобто усвідомлення себе частиною єдиної національної спільноти. Це було частиною загальноєвропейського процесу, що характеризувався поступовим переходом від середньовічного, аграрно-ремісничого до індустріального, освіченого і мобільного суспільства, з широкими національно-політичними правами та економічною свободою для всього населення (а не лише для панівної верстви). Загальна тенденція розвитку обох імперій – і Романових, і Габсбургів – у XIX – на початку XX ст., по суті, залишалася висхідною: від самодержавно-кріпосницького режиму “через всі перешкоди” до початків законності, громадянських свобод, демократії. Можна погодитися з	

твердженням дослідників, що XIX століття не правильно описувати “крізь призму історичних поглядів двадцятого століття”, періоду численних воєн і кривавих конфліктів на знищення, з мілітарно-політичним відтінком, жертвової національної героїки і т. п. (Аркуша О., Кондратюк К., Мудрий М., Сухий О. Час народів. Історія України XIX століття. Львів, 2016). У процесі вивчення курсу з історії України XIX ст. студенти будуть вивчати лише дві війни, що безпосередньо стосувалися етнічних українських земель, і то лише порівняно невеликої їх частини – наполеонівської кампанії проти Російської імперії 1812–1814 рр. та Кримської (Східної) війни 1853–1856 рр. Отже, XIX ст. в історії України було досить мирним у військово-політичному аспекті.

Водночас упродовж XIX ст. в історії України тривали запеклі “азбучні війни”, тобто суперечки за літературну мову і правопис українців, дискусії навколо питання, яку назву (етнонім) вживати для означення свого народу тощо. В інтелектуальній площині XIX ст. – це був “час великих мрій і великих мрійників, які намагалися скинути з себе тягар традиційної реальності, вірили в те, що добрі філософські ідеї самі по собі здатні змінити світ на краще ...”. Процес національного відродження (модерного націотворення) “не був наперед визначений ні за ідеями, ні за результатами, а національна єдність народжувалася з багатьох відмінностей”. Модерна українська національна ідентичність у розумінні сучасних істориків була, по суті, “результатом перехресної взаємодії кількох національно-політичних орієнтацій (зокрема, москвофільської, полонофільської та ін. – *Авт.*) та багатьох індивідуальних ідентичностей (для прикладу, т. зв. “тутейших”), гострих дискусій про суспільні ідеали, що їх приватно й публічно вели представники тогочасної інтелектуальної еліти. [...] Творцями тогочасної історії були конкретні люди, які дуже різнилися поглядами на минуле, теперішнє й майбутнє русько-українського простору, часто були захоплені месіанськими ідеями, але відчували величезну любов до своєї “малої” батьківщини”. При вивченні пропонованого курсу студенти мають усвідомити, з одного боку, регіональні відмінності (“регіоналізм”, за висловом І. Лисяка-Рудницького, був однією з найбільш характерних рис тогочасної історії України), а з другого, зрозуміти, чому всупереч імперським поділам, численним розбіжностям у ментальності, історичному уявленні, політичній культурі та ін., відбувалася консолідація “соборної” української нації.

Викладач курсу буде постійно наголошувати на взаємозалежності підросійської та підавстрійської частин України (а не протиставляти їх, як це довгий час робилося в українській історичній дидактиці), перенести акценти з політичної історії на історію суспільства. Бо, справді, ідея національної єдності (соборності) України в XIX ст. “розвивалася не стільки в політичній площині (на перешкоді цьому стояли імперські поділи), скільки в чуттєвій сфері, у площині формування в кожного, хто називав себе українцем, почуття “моральної відповідальності” за стан українського суспільства в цілому. Водночас промисловий переворот в Україні, запровадження машинного виробництва, на зміну ручному, мануфактурному, не лише значно прискорили соціально-економічний розвиток, відкрили шлях для ринкового, буржуазного розвитку, по якому вже рухалися передові країни світу, а й докорінно змінили соціальну структуру суспільства і викликали до життя нові суспільно-політичні рухи. В умовах ринкових відносин, що робили людей більш ініціативними і динамічними, забите, неписьменне українське населення перетворювалося на модерну українську націю. На зламі календарного XIX і XX століть по обидва боки австро-російського кордону виникли перші українські

політичні партії, що відкрито поставили за мету боротьбу за самостійну соборну Українську національну державу. Кінець XIX і, відповідно, початок XX ст. в історичному (а не календарному) сенсі поклала Перша світова війна 1914–1918 рр. За словами історика Ярослава Грицака, “XX було століттям воєн і революцій”, які знищили імперії, стару монархічну владу і започаткували республіканську форму правління, період боротьби за українську національну державність. Новітня історія України XX ст. (з 1914 р.) вивчатиметься студентами на 4 курсі.

Навчальний курс “Історія України XIX – поч. XX ст.” зорієнтований на застосування студентами предметної спеціальності 014.03 “Середня освіта (історія)” набутих знань, умінь і навичок у майбутній професії – вчитель історії і суспільствознавчих предметів.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Програма курсу спрямована на формування системного мислення, засвоєння студентами фактичного матеріалу, отримання знань, умінь і навичок з історії “українського XIX ст.”.

Мета викладання даної дисципліни – дати студентам знання про розвиток українського національного руху в контексті європейської історії XIX – початку XX ст. Ключова проблема – “перетворення етносоціальної спільноти на модерну європейську націю” (І. Лисяк-Рудницький). Основними цілями вивчення дисципліни є усвідомлення студентами особливостей становлення новочасного українського суспільства, що проявилися в адміністративно-територіальному, економічному, етносоціальному та культурно-інтелектуальному аспектах, призвели до розриву зі старими, побудованими на аграрному традиціоналізмі цінностями, та формування модерної української нації. Крім того, ставиться мета ознайомити студентів з головними напрямками наукових досліджень з історії України в XIX – на початку XX ст., дискусійними питаннями в історіографії, що стосуються проблематики курсу, а також застосовувати знання, уміння і навички з даного предмету в роботі вчителя історії і суспільствознавчих предметів.

Після закінчення курсу студент повинен *знати*:

- наукову періодизацію і термінологію досліджуваного періоду (“національне відродження”, “націотворення”, “нація”, “промисловий переворот” та ін.);
- конкретні події, факти і явища з історії “українського XIX ст.” в культурно-освітньому, соціально-економічному, політичному та інших аспектах, риси повсякденного життя;
- особливості українського національного відродження (модерного націотворення) на Наддніпрянській Україні під владою Російської імперії та на західноукраїнських землях у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії під кутом зору порівняльного аналізу;
- суть української національної ідеї в контексті націотворчих процесів у Центрально-Східній Європі, характерні риси українського національного руху в порівнянні з відповідними процесами в сусідніх народів (поляків, чехів та ін.);
- соціально-економічну, політичну та культурну активність інших етносів/націй на території України, специфіку міжнаціональних відносин, приклади взаємодії між українським та іншими національними рухами на території України;
- краєзнавчий, регіональний контекст історії України кінця XVIII – початку XX ст.

Після закінчення курсу студент повинен *вміти*:

- чітко і логічно відтворювати базові історичні знання з історії України XIX – початку XX ст., необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти; знати і розуміти основні концепції, теорії та етапи розвитку національного відродження (модерного націотворення) досліджуваного періоду;
- розуміти та інтерпретувати вивчений матеріал, володіючи сучасними методами історичного дослідження, у вербальній і невербальній формах різного обсягу й

складності;

- робити узагальнення і висновки, розрізняти основні й другорядні явища при конкретному історичному аналізі;
- простежувати причинно-наслідкові зв'язки у висвітленні історичних подій і явищ;
- використовувати в майбутній професійній діяльності вчителя знання з історії України, порівнювати їх із всесвітньою історією та іншими галузями гуманітарних знань, дотичних до теми;
- інтегрувати теоретичні знання з історії України в практичну діяльність у закладах загальної середньої освіти;
- користуватися картою, знати історико-регіональний поділ України;
- самостійно працювати з історичними документами, здійснювати їх науковий аналіз;
- мати власний аргументований погляд на перебіг історичних процесів, уміння переконувати опонентів;
- визначати місце і роль учасників історичних подій, об'єктивно оцінювати їх діяльність;
- презентувати власну інтерпретацію історичних процесів та явищ, уміти перевіряти обґрунтованість тверджень; будувати переконливу аргументацію; аналізувати історичні проблеми на основі сформованих ціннісних орієнтирів;
- вміти планувати навчальну діяльність, розв'язувати проблеми, долати труднощі тощо, застосовувати найбільш раціональні способи навчальної праці, проводити рефлексію, самооцінку і коригування пізнавальної діяльності, що є необхідною передумовою для успішної діяльності вчителя;
- використовувати при вивченні історії України відповідного періоду інноваційні технології, вкрай необхідні в умовах реформування сучасної освіти;
- керуватися моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховувати гендерний підхід, розуміти значення культури, поважати різноманітність та мультикультурність в Україні.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК):

«Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії та громадянської освіти в закладах загальної середньої освіти».

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й повноцінне розуміння предметної області та професійної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 1. Здатність перенесення системи знань із вітчизняної і всесвітньої історії, необхідної для роботи в навчальних закладах загальної середньої освіти, у професійну діяльність.

ПК 1. Здатність володіти змістом та методологією фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін.

ПК 2. Знання сучасних наукових досліджень з історії України та всесвітньої історії.

ПК 3. Здатність володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки, орієнтуватися в науковій періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу.

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України. Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до середовищі спілкування у мультикультурному на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

ПК 6. Здатність здійснювати критичний аналіз різних джерел інформації та наукового пізнання, використовувати їх у професійній діяльності.

ПК 7. Знання наукових основ історії та методики її навчання, організації процесу пізнання та виховання учнів різних вікових категорій; здатність здійснювати дослідження з історії України,

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни:

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН 4. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

РН 7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 8. Генерувати обгрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обгрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 1. Демонструвати знання змісту фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін, необхідними для роботи в закладах загальної середньої освіти; пояснювати і характеризувати історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

ПРН 2. Знати і аналізувати сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії, спеціальних історичних дисциплін та імплементувати знання у навчальну і практичну діяльність.

ПРН 3. Орієнтуватися в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперувати термінологією з фахових предметів.

ПРН 4. Демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН 5. Використовувати краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; організовувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну,

народознавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини України та світу з навчальною, науковою і просвітницькою метою.

ПРН 6. Працювати з джерелами інформації, вміти їх аналізувати, синтезувати, порівнювати та інтегрувати їх у зміст навчання історії, представляти та обговорювати відображені в них факти, явища, події, визначати власну позицію щодо суперечливих питань.

ПРН 7. Знати зміст шкільних курсів історії, проектувати і здійснювати навчальний процес, обирати оптимальні компетентісно орієнтовані методики навчання історії і суспільствознавства за інноваційних відслідковувати технологій, допомогою уміти сучасних оцінювати та динаміку особистісного розвитку учня/учениці.

ПРН 8. Володіти здатністю до розкриття інтелектуального і творчого потенціалу здобувачів середньої освіти засобами змісту предметних галузей та курсів за вибором.

ПРН 9. Цінувати різноманіття та мультикультурність світу; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН 10. Усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і стійко прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

4 семестр

Форма здобуття освіти	Денна	Заочна
лекції	20	10
семінарські заняття	30	6
самостійна робота	40	74

5 семестр

Форма здобуття освіти	Денна	Заочна
лекції	18	6
семінарські заняття	22	8
самостійна робота	50	76

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Предметна спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
IV, V	014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	II (4 семестр), III (5 семестр)	Нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції д.ф.н / з.ф.н.	семін. (практ ичн.)	сам. роб. д.ф.н. / з.ф.н.

		заняття д.ф.н. / з.ф.н.	
4 семестр			
Тема 1. Інкорпорація українських земель до складу Російської та Австрійської імперій в останній третині XVIII ст.	2/2	–	2/4
Тема 1. Інкорпорація українських земель до складу Російської та Австрійської імперій наприкінці XVIII ст. Поняття “українського XIX століття”	–	2/0	
Тема 2. Україна під владою Російської та Австрійської імперій на переломі XVIII–XIX століть	2/0	–	4/8
Тема 2. Адміністративно-територіальний устрій та політична система Наддніпрянської України та західноукраїнських земель у кінці XVIII – першій половині XIX ст.	–	2/2	
Тема 3. Українське національно-культурне відродження першої половини XIX ст.	2/2	–	6/12
Тема 3. Українське національно-культурне відродження кінця XVIII – першої половини XIX ст.: Наддніпрянська Україна	–	2/0	
Тема 4. Українське національно-культурне відродження на західних землях України першої половини XIX ст.	2/2	–	4/8
Тема 4. Українське національно-культурне відродження кінця XVIII – першої половини XIX ст.: західноукраїнські землі	–	2/0	
Тема 5. Україна у війні Російської імперії з наполеонівською Францією (1812–1814 рр.)	–	2/0	2/4
Тема 5. Соціально-економічний розвиток України в першій половині XIX ст. Криза кріпосництва	2/2	–	4/8
Тема 6–7. Соціально-економічний розвиток України в умовах феодально-кріпосницьких відносин першої половини XIX ст.	–	4/0	
Тема 6. Громадська опозиція російському царизму на Наддніпрянській Україні першої третини XIX ст.	2/2	–	2/2
Тема 8. Громадська опозиція російському царизму на Україні в другій половині 1810–1830-х рр.	–	2/0	
Тема 7. Кирило-Мефодіївське братство – перша українська таємна політична організація	2/0	–	4/8
Тема 9. Початок політизації українського національного руху. Кирило-Мефодіївське братство (1846–1847 рр.)	–	2/2	
Тема 8. Україна в європейській демократичній революції 1848–1849 рр.	4/0	–	4/8
Тема 10. Україна в період європейської “весни народів” 1848–1849 рр.	–	2/2	
Тема 9. Скасування кріпацтва та буржуазні реформи 1860–1870-х рр. на підросійській Україні	2/0	–	–
Тема 11. Кримська (Східна) війна 1853–1856 рр. та Україна	–	2/0	2/4

Тема 12. Українська культура в першій половині XIX ст.	–	2/0	2/4
Тема 13. Україна XIX століття в уявленнях чужинців	–	2/0	2/2
Тема 14. Повсякденне життя населення України в “довгому” XIX столітті	–	2/0	2/2
Тема 15. Колоквіум. Узагальнююче заняття	–	2/0	–
ЗАГ:	20/10	30/6	40/74
5 семестр			
Тема 1. Промисловий переворот і становлення капіталізму на підросійській Україні в другій половині XIX ст.	2/2	–	4/6
Тема 1. Скасування кріпацтва та буржуазні реформи 1860–1870-х рр. на підросійській Україні	–		2/2
Тема 2. Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель під владою Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.	2/0	–	2/4
Тема 2. Соціально-економічний розвиток Наддніпрянської України в пореформений період. Індустріалізація господарства	–	2/0	
Тема 3–4. Український національний рух на підросійській Україні в 1850–1880-х рр.	4/2	–	6/10
Тема 3. Капіталістична еволюція західноукраїнських земель у складі монархії Габсбургів другої половини XIX ст.	–	2/2	
Тема 4. Український національний рух на просвітницькому етапі національного відродження в 1850–1880-х рр.: Наддніпрянська Україна	–	2/0	
Тема 5. Український національний рух на західноукраїнських землях у 1850–1880-х рр.	2/2	–	6/10
Тема 5. Український національний рух на просвітницькому етапі національного відродження в 1850–1880-х рр.: західноукраїнські землі	–	2/0	
Тема 6. Політизація українського національного руху під владою Австро-Угорщини (90-і рр. XIX – початок XX ст.)	2/0	–	6/8
Тема 6. Політизація українського національного руху на зламі XIX–XX ст.: <i>приклад західноукраїнських земель</i>	–	2/2	
Тема 7. Політизація українського національного руху у складі Російської імперії (90-і рр. XIX – початок XX ст.)	2/0	–	6/8
Тема 7. Політизація українського національного руху на зламі XIX–XX ст.: <i>приклад Наддніпрянської України</i>	–	2/2	
Тема 8. Росіяни, поляки і неслов’янське населення України та їх участь у громадському житті другої половини XIX ст.	2/0	–	6/10
Тема 8. Росіяни, поляки і неслов’янське населення України у складі Російської та Австро-Угорської імперій другої половини XIX – початку XX ст.	–	2/2	
Тема 9. Модернізація українського суспільства на початку XX ст.: <i>приклад підросійської України</i>	2/0	–	6/8

Тема 9. Модернізація українського суспільства в Російській імперії на початку XX ст. (до 1914 р.)	–	2/0	
Тема 10. Модернізація українського суспільства на початку XX ст.: приклад австрійської Галичини	2/0	–	4/6
Тема 10. Модернізація українського суспільства в Австро-Угорщині на початку XX ст. (до 1914 р.)	–	2/0	
Тема 11. Культура і Церква на Україні в другій половині XIX – на початку XX ст.	–	2/0	2/4
ЗАГ:	18/6	22/8	50/76

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання підсумкової оцінки та екзамену відбувається згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (Івано-Франківськ, 2024): https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf, з урахуванням «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника»: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf Оцінки виставляються в <i>університетській стобальній шкалі</i>: 90–100 балів, шкала ECTS – A, національна шкала – 5 (відмінно). 80–90 балів, шкала ECTS – B, національна шкала – 4 (добре). 70–80 балів, шкала ECTS – C, національна шкала – 4 (добре). 60–69 балів, шкала ECTS – D, національна шкала – 3 (задовільно). 50–59 балів, шкала ECTS – E, національна шкала – 3 (задовільно). 26–49 балів, шкала ECTS – FX, національна шкала – 2 (незадовільно, з можливістю повторного складання). 1–25 балів, шкала ECTS – F, національна шкала – 2 (незадовільно, з обов'язковим повторним курсом). Семестровий підсумковий контроль із дисципліни «Історія України XIX – початку XX ст.» є <i>обов'язковим</i>, відбувається шляхом перевірки засвоєння студентами знань та умінь під час семінарських занять, написання контрольних робіт та підготовки індивідуального завдання, з урахуванням контролю самостійної роботи. Відповідно до навчального плану нормативний курс завершується двома семестровими екзаменами (4 і 5 семестри) в терміни, встановлені графіком навчального процесу та у відповідному обсязі матеріалу. Структура розподілу балів підсумкової оцінки впродовж семестру: 1) оцінювання знань та умінь студентів на семінарських заняттях,
---	---

	відбувається за стобальною шкалою. У кінцевому підсумку, «вага» підсумкової оцінки за опрацювання тем, визначених для семінарських занять (у т. ч. оцінювання як усних відповідей, так і коротких письмових та тестових робіт), встановлена на рівні максимум 20 балів; 2) контроль засвоєння навчального матеріалу, відповідних знань та умінь, що базуються, в основному, на опрацюванні лекційного матеріалу, здійснюється шляхом написання студентами, як правило, двох <i>контрольних робіт</i> (у розгорнутій та/або тестовій формі). Шкала оцінювання активності студентів – університетська стобальна. «Вага» підсумкової оцінки за контрольні роботи встановлена на рівні максимум 20 балів; 3) навички роботи з науковою літературою, вміння аналізувати доступні матеріали, робити висновки та узагальнення, готувати презентації студенти реалізують шляхом виконання і захисту <i>індивідуального завдання</i>. Вони повинні підготувати розгорнуті презентації до двох семінарських занять, на вибір студента, з урахуванням опрацювання основних першоджерел і сучасної фахової літератури до обраних тем, максимум 10 балів. Індивідуальне завдання оцінюється у стобальній системі АСУ-ПНУ: «відмінно» А (90–100 б.), «добре» В (80–89 б.), «добре» С (70–79 б.), «задовільно» D (60–69 б.), «задовільно» Е (50–59 б.). У кінцевому підсумку, «вага» підсумкової оцінки індивідуального завдання визначена на рівні 10 балів, тобто, по суті, оцінка у 100-бальній шкалі отримується на основі 10-бальної: «відмінно» А (10 б.), «відмінно» А (9 б.), «добре» В (8 б.), «добре» С (7 б.), «задовільно» D (6 б.), «задовільно» Е (5 б.). 4) 50 балів (максимум) – семестровий екзамен, причому виставляються оцінки від 1 до 50 балів у два етапи: 1) <i>тестування</i> – проводиться, як правило, в аудиторії та оцінюється за університетською 100-бальною шкалою: http://www.d-learn.pnu.edu.ua/ Тестові питання (як правило, одне на 1-у хвилину) в системі дистанційного навчання університету, оцінені за стобальною шкалою, при виставленні викладачем оцінки в журналі АСУ-ПНУ автоматично переводяться максимум у 25 балів; 2) письмова частина на основі програмових вимог (виставляється за 100-бальною системою за два розгорнуті питання, оцінка переводиться з десятибальної): «відмінно» А (10 б., переводиться в 100), «відмінно» А (9 б., переводиться в 90), «добре» В (8 б., переводиться у 80), «добре» С (7 б., переводиться в 70), «задовільно» D (6 б., переводиться в 60), «задовільно» Е (5 б., переводиться в 50) і т. п. Крім того, можуть бути два тестові питання: короткий аналіз першоджерел та питання з термінології, в сумі – максимум 25 балів. Отриманий на екзамені бал (до 50 балів) додається до балів, отриманих
--	---

	як допуск до іспиту.
Вимоги до письмових робіт	1. Письмові тестові роботи проводяться в системі дистанційного навчання КНУВС: https://d-learn.pnu.edu.ua. (очно або дистанційно, за погодженням з деканатом, у відповідності до графіку навчального процесу). Оцінюються за традиційною в університеті 100-бальною шкалою, виставляються автоматично. 2. Письмові контрольні роботи, що можуть проводитися на окремих семінарських заняттях для фронтального виявлення знань та умінь студентів з окремої теми. Як правило, завдання на контрольній роботі складаються з двох-трьох питань. Оцінка за контрольну роботу визначається як середнє арифметичне з отриманих за відповіді балів. Структура оцінювання відповіді на розгорнуте запитання: «відмінно» (А) – відповідь детально структурована, студент повноцінно розкриває відповідний матеріал в рамках конкретного питання; логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання, демонструє знання інформації історичних джерел, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок робить узагальнення та висновки з питання, демонструє володіння науковою літературою з теми. «добре» (В, С) – відповідь структурована, студент розкриває суть питання з певними неточностями; демонструє знання значної кількості фактичного матеріалу, але допускає окремі помилки, робить досить фрагментарні узагальнення, в цілому усвідомлює роль і значення конкретних подій. «задовільно» (D, E) – студент розкриває суть питання із значними пробілами та розривами, демонструє знання найбільш важливих термінів, понять, допускає значні помилки; на задовільному рівні володіє матеріалом; у відповіді практично відсутні узагальнення або вони дуже фрагментарні. «незадовільно» (FХ) – відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні, студент демонструє знання окремих фактів або допускає значні помилки, не володіє ключовими поняттями, узагальнення, по суті, відсутні, є лише одиничні конкретні факти, практично не пов'язані між собою. 3. Студенти отримують на екзамені по два теоретичні питання, що містяться в програмових вимогах до іспиту, як правило, розглядалися на семінарських заняттях або (і) лекціях. Кожне теоретичне питання оцінюється за прийнятою в системі АСУ-ПНУ 100-бальною шкалою, що переводиться, по суті, з десятибальної: «відмінно» А (10 б.), «відмінно» А (9 б.), «добре» В (8 б.), «добре» С (7 б.), «задовільно» D (6 б.), «задовільно» Е (5 б.).
Семінарські заняття	На семінарських заняттях перевірка засвоєння студентами знань та умінь здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей (в тому числі

	у формі презентацій), коротких письмових / тестових робіт. Відповідна форма активності студентів оцінюється за <i>стобальною шкалою</i>. Пропущене заняття або негативну оцінку студент (-ка) зобов'язаний (-на) “відпрацювати” у формі, визначеній викладачем згідно встановленого графіку навчання. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента (-ки). Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських занять зводяться до того, щоб: – виявити обсяг, глибину та якість засвоєння матеріалу, що вивчається; – визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; – виявити ступінь відповідальності студентів та ставлення їх до роботи; – стимулювати інтерес студентів до предмету та їх активність у пізнанні. Контроль знань студентів під час проведення семінарських занять може відбуватися в наступних формах: – детальний усний аналіз поставлених питань; – вибіркове усне опитування “з місця”; – дискусійне обговорення питань; – фронтальне опитування за варіантами (до 30 хв.) тощо. ❖ Критерії поточної оцінки (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”) Оцінка “відмінно” (А, 90–100 б.) ставиться, якщо студент (-ка) виявив (-ла) глибокі, повні, цілісні, міцні й творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені вміння і навички, необхідні для роботи в ЗЗСО, відповідь чітка і завершена, без помилок. Студент (-ка) ознайомлений (-а) з найновішими досягненнями української і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне, вміє їх використовувати під час відповіді на питання, ставити під сумнів сталі принципи та ідеї, знає історичну термінологію і наукову періодизацію, персоналістику, володіє понятійним апаратом, належним чином орієнтується в історичній хронології, географії та ін. У студента (-ки) є вміння систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, робити аргументовані висновки, рецензувати відповіді колег, володіти історичним критичним мисленням. Студент (-ка) повинні мати синтетичне мислення, тобто вміння бачити зв'язки і тенденції історичного процесу, що не завжди безпосередньо спостерігаються, вміння адаптувати матеріал до шкільної освіти, використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в навчальній діяльності тощо. Оцінка “добре” (В, 80–90 б.) ставиться, якщо студент (-ка) має глибокі й повні знання програмного матеріалу, усвідомлені вміння і
--	--

	навички, знає здобутки в історіографії та джерелознавстві з проблематики, що висвітлюється, виявляє розуміння історичних процесів, вміє порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати факти, використовуючи різні джерела інформації, розуміє тенденції та загальні напрями історичного розвитку і т. п. Студент (-ка) достатньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом, використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси в навчальній діяльності, має певний рівень синтетичного мислення, може адаптувати матеріал до школи тощо. Однак у відповіді студента (-ки) наявні порівняно незначні неточності, пропуски, помилки (не більше двох–трьох), недостатній досвід у творчому застосуванні умінь і навичок. Оцінка “добре” (С, 70–80 б.) ставиться, як і в попередньому випадку оцінки В, але неточності у відповідях студентів більш значні (більше трьох), що позначається на слабшому засвоєнні вмінь і навичок. Оцінка “задовільно” (D, 60–70 б.) ставиться, якщо студент (-ка) може аналізувати події за датами (не менше 60 %), називати і визначати поняття й терміни, ключові постаті, причому давати їм неповну характеристику, визначати хронологічну послідовність подій, знати історичні джерела, але не завжди використовуючи їх, перераховувати основних дослідників з проблематики дослідження, називати історико-географічні об’єкти і показувати їх на карті, встановлювати причинно-наслідкові зв’язки, порівнювати однорідні історичні події та явища, робити висновки. При цьому аргументація досить слабка, є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу, наявні помітні прогалини в знанні історіографії і джерелознавства. Оцінка “задовільно” (E, 50–60 б.) ставиться, як і в попередньому випадку оцінки D, але студент (-ка) може мінімально адаптувати матеріал до шкільної освіти, не вміє належним чином систематизувати, співставляти, аналізувати, порівнювати історичний матеріал, недостатньо володіє критичним мисленням тощо. Оцінка “незадовільно” (FX, до 49 б. включно) ставиться, якщо студент (-ка) не вміє належним чином орієнтуватися в історичному часі, не знає на достатньому рівні фактажу і не володіє просторовою компетентністю, не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, порівнювати історичний матеріал. Студент (-ка), по суті, не ознайомлений (-на) з досягненнями історіографії і джерелознавства та не може їх використовувати під час відповіді на питання, не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси в навчальній діяльності, допускає велику кількість помилок у встановленні причинно-наслідкових зв’язків і т. п. Оцінювання знань і умінь студентів може відбуватися як
--	---

	викладачем у випадку усної відповіді, так і автоматично в системі http://www.d-learn.pnu.edu.ua/ , якщо здобувачі вищої освіти проходять тестування.
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуск до підсумкового контролю передбачений за умов відсутності заборгованості за аудиторні (семінарські та лекційні) заняття та наявності <i>не менше 25 балів</i> , отриманих у різний спосіб під час проведення семінарських занять (до 20 б.), виконання контрольної роботи (робіт, до 20 б.) та індивідуального завдання (до 10 б.). Заборгованість ліквідується індивідуально під час консультативних годин викладача, відповідно до встановленого графіку навчання.
Підсумковий контроль	Форма контролю – екзамен (50 балів); форма здачі – комбінована (усна, письмова, тестування). Тестові питання (як правило, одне на 1-у хвилину) в системі дистанційного навчання університету – 25 балів ; структура білета і розподіл балів за завдання: у кожному білеті є два розгорнуті питання на основі програмових вимог (оцінюються за 10-бальною системою, до 20 балів), плюс тестові питання: 3 бали – за короткий аналіз першоджерел (відмінно – три б., добре – два б., задовільно – один б.) та 2 бали – питання з термінології (правильна відповідь – 2 б., частково правильна – 1 б.), у сумі – максимум 25 балів .

7. Політика навчальної дисципліни

Контрольні роботи проводяться у формі тестування в електронній дистанційній системі <https://d-learn.pnu.edu.ua>.

Письмові роботи: Контрольна (тестова) робота, як правило, виконується в кінці семестру в тиждень, передбачений для проведення в університеті контролю самостійної роботи (далі – КСР).

Індивідуальне завдання виконується у формі презентацій студентів усіх питань до двох семінарських занять, див. загальну систему оцінювання навчальної дисципліни, їх захист відбувається, як правило, аудиторно у визначений і погоджений із студентами заздалегідь день. Студенти усно представляють свої завдання, за кілька днів до захисту виставляють їх на гугл диску для попереднього ознайомлення.

Академічна доброчесність: у КНУВС навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і студент(-ка), повинні дотримуватися «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника» та Кодексу честі КНУВС <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

Для навчання здобувачів вищої освіти в рамках ОП, які мають поважні причини, що регулюються законодавством України і відповідним Положенням університету, надається індивідуальний графік, див.: [02-07.44 2022-polozhennia-pro-poriadok-navchannia-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-za-indyvidualnym-hrafikom-u-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf](https://pnu.edu.ua/02-07.44-2022-polozhennia-pro-poriadok-navchannia-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-za-indyvidualnym-hrafikom-u-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf)

У випадку негативної оцінки на третьому талоні або не допуску до екзаменів внаслідок не виконання навчального плану студент має право на повторне вивчення курсу, що регулюється Положенням про порядок повторного вивчення дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS: [Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін \(кредитів ECTS\) в умовах ECTS.docx](#)

Відвідування занять та активна участь у семінарах є обов'язковою умовою успішного складання іспиту з пропонованого курсу. Участь у семінарських заняттях може проходити в таких формах: виступ, доповнення, рецензія, участь у дискусії тощо. Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується документом: [Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти](#)

За умови відсутності студента(-ки) на лекції чи семінарському занятті без поважних причин (довідки, виданої лікарською установою, заяви, підписаної в деканаті і т. п.), отримання негативної оцінки або невчасного виконання студентами індивідуальних робіт у визначений день (як правило, в понеділок о 14.00–16.00 год.) має відбутися відпрацювання. Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у встановлений термін. Пропущене заняття студент(ка) може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило, «відпрацювання» проходить в усній формі (в окремих випадках, коли є поважні причини, – онлайн) або шляхом вирішення тестових завдань на сайті дистанційного навчання.

Під час занять забороняється користування мобільним телефоном.

Неформальна освіта: можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»: https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylii-stefanyka.pdf

8. Рекомендована література: основна

1. Аркуша О., Кондратюк К., Мудрий М., Сухий О. Час народів. Історія України XIX століття. Навчальний посібник. Львів: Літопис, 2016.
2. Гирич І. Як Україна ставала українською. Громадсько-політичне життя на підросійській Україні XIX – поч. XX ст. Київ: Кліо, 2024.
3. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX століття. Київ: Генеза, 1996.
4. Добржанський О. Національний рух українців Буковини другої половини XIX – початку XX ст. Чернівці, 1999.
5. Донік О. Україна: у складі двох імперій (остання чверть XVIII – перша половина XIX ст. Київ, 2011.
6. Єсельчик С. Історія України. Становлення модерної нації. Київ, 2011.
7. Єсельчик С. Українофіли. Світ українських патріотів другої половини XIX століття. Київ, 2010.
8. Іванова Л. Україна між Сходом і Заходом: до проблеми становлення національної ідеї в українській суспільно-політичній думці в контексті східноєвропейського розвитку (I половина XIX ст.). Київ, 2007.
9. Каппелер А. Національний рух українців у Росії та Галичині: спроба порівняння. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Київ, 1992. Вип. 1. С. 104–119.
10. Кирило-Мефодіївське товариство / Упоряд. М.І. Бутич, І.І. Глизь, О.О. Франко. Київ, 1990. Т. 1, 2, 3.
11. Кондратюк К. Портрети видатних українських митців XIX – початку XX ст. Львів, 1995.
12. Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: В 2-х т. Т. I / Пер. з англ. М. Бадік, У. Гавришків, Я. Грицака, А. Дешиці, Г. Киван, Е. Панкеевої. Київ, 1994.
13. Магочій П.-Р. Історія України; авторизований пер. з англ. Е. Гийдела, С. Грачової. Київ, 2007.
14. Магочій П.-Р. Україна. Історія її земель та народів; авторизований пер. з англ. Е. Гийдель, С. Грачова, Н. Кушко, О. Сидорчук. Ужгород, 2012.
15. Райківський І. Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини

- XIX століття. Івано-Франківськ: Видавництво ПНУ ім. В. Стефаника, 2012.
16. Райківський І. Ідея української соборності в підавстрійській Галичині (XIX – початок XX століття). Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2016.
 17. Райківський І. Концептуальні засади українського національного відродження XIX століття. *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. Івано-Франківськ, 2007. Вип. XII–XIII. С. 3–14; Івано-Франківськ, 2008. Вип. XIV. С. 3–17.
 18. Ресент О. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). Київ, 2003.
 19. Рибалка І. Історія України. Част. 2: Від початку XIX ст. до лютого 1917 року. Харків, 1997.
 20. “Русалка Дністрова”. Документи і матеріали / упоряд. Ф. Стеблій та ін., відп. ред. Ф. Стеблій. К., 1989.
 21. Сарбей В. Національне відродження України // Серія: Україна крізь віки. У 15-ти т. Т. 9. Київ : Видавничий дім “Альтернативи”, 1999.
 22. Світленко С. Світ модерної України кінця XVIII – початку XX століття: зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2007.
 23. Сухий О. Від русофільства до москвофільства (російський чинник у громадській думці та суспільно-політичному житті галицьких українців у XIX столітті). Львів, 2003.
 24. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: людність та імперії / НАН України, Інститут історії України. Київ, 2022.
 25. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: доба модернізації / НАН України, Інститут історії України. Київ, 2022.

Рекомендована література: додаткова

26. Бауманн Фабіан. Розділена династія. Родинна історія російського й українського націоналізмів / Пер. Леся Белей. Львів: Локальна історія, 2025.
27. Бовуа Д. Російська влада та польська шляхта в Україні / Пер. з франц. З. Борисюк. Львів, 2003.
28. Кармазіна М. С. Ідея державності в українській політичній думці (кінець XIX – початок XX століття). Київ, 1998.
29. Куций І. Українська науково-історична думка Галичини (1830–1894 рр.): рецепція національної історії. Тернопіль, 2006.
30. Мудрий М. Формування новочасної національно-політичної культури українського суспільства Галичини (проблема зовнішніх моделей). *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Львів, 2003. Вип. 38. С. 115–147.
31. Під владою Австро-Угорської імперії (1772–1918). *Прикарпаття: спадщина віків. Пам'ятки природи, історії, культури, етнографії* / гол. редактор М. Кугутяк. Львів: Манускрипт–Львів, 2006. С. 190–239 (568 с., Райківський І.Я. у співавторстві з О.С. Жерноклеєвим).
32. Під австрійською владою (1772–1914). *Станиславів – Станіслав – Івано-Франківськ (до 350-річчя Івано-Франківська): монографія* / Керівник авторського колективу В. Великочий. Івано-Франківськ – Львів – Київ: Манускрипт–Львів, 2012. С. 28–45. (584 с., Райківський І.Я. у співавторстві з О.С. Жерноклеєвим, А.З. Корольком).
33. Райківський І. Внесок товариства “Просвіта” в національне самоусвідомлення українців Галичини останньої третини XIX – початку XX століття. *Товариство “Просвіта”: в обороні української ідентичності, духовності та культури (до 150-літнього ювілею)* / Наук. ред. Орлевич І. Львів: Логос, 2019. С. 5–22. (288 с.).
34. Райківський І. Контакти з наддніпрянськими діячами як чинник активізації українського народовського руху в Галичині останньої третини XIX століття (розділ 4). *Трансформація суспільно-політичних процесів: українці Східної Галичини (1772–1918):*

монографія / відп. ред. І. Орлевич; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2023. С. 95–132. (468 с.)

35. Райківський І. Василь Білозерський і Галичина (до 125-річчя з дня смерті та 200-річчя з дня народження). *Осягаючи модерність. Студії та матеріали на пошану Олександра Реєнта* / упоряд. Ніколайчук Д., Шевченко В. Київ: Інститут історії України НАН України, 2024. С. 571–594. (640 с.)
36. Райківський І. Галичина в ідейних поглядах і діяльності Кирило-Мефодіївського братства. До 175-річчя від заснування. *Історія в рідній школі. Науково-методичний журнал*. Київ, 2021. № 1 (225). С. 2–8.
37. Райківський І. Галичина в житті й діяльності Михайла Грушевського (1885–1894). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 34. Львів, 2021. С. 36–49.
38. Райківський І. Історико-краєзнавча діяльність учнів 9 класу (на прикладі вивчення національного руху на Прикарпатті XIX – початку XX ст.). *Історико-краєзнавча діяльність у закладах освіти: проблеми і перспективи. Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції*. – Івано-Франківськ, 2022. С. 101–105. (200 с.)
39. Райківський І. Раннє народовство та поширення етноніму “Україна” у Східній Галичині (1860-ті рр.). *Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 2003. № 9. С. 57–72.
40. Райківський І. “Руський з руським повітався...”. Взаємини українських діячів Галичини і підросійської України в XIX – на початку XX ст. *Проект “Україна”. Австрійська Галичина* / автор-упорядник М.Р. Литвин. Харків: вид-во “Фоліо”, 2016. С. 161–190. (410 с.).
41. Райківський І. Українське національне відродження кінця XVIII – початку XX ст. в європейському контексті: витоки, зміст, періодизація. *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис*. Івано-Франківськ, 1999. № 3. С. 4–23; № 4. С. 25–48. (закінчення)
42. Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: спроба державного регулювання (1847–1914): Збірник документів і матеріалів / Відп. ред. Г. Боряк; упоряд. Г. Боряк, В. Баран, Л. Гісцова та ін. Київ, 2013 (2-ге вид. / Упоряд. Г. Боряк. Київ, 2015).
43. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті: Документи і матеріали: у 3 т. / упоряд. Т. Гунчак і Р. Сольчаник. [Мюнхен] : Сучасність, 1983. Т. 1.
44. Чорновол І. Польсько-українська угода 1890–1894 рр. Львів, 2000.
45. Янишин Б. Українська міська політична еліта в Галичині та народовський рух останньої третини XIX ст.: становлення та інституційний розвиток. Київ, 2008.

Більш детальний список рекомендованої літератури (основної і додаткової) є в текстах кожної лекції на сайті дистанційного навчання та в навчально-методичних рекомендаціях до курсу: Райківський І.Я. *Історія України XIX – початку XX ст. Навчально-методичні рекомендації для студентів предметної спеціальності 014.03 “Середня освіта (Історія)”*. Івано-Франківськ, 2025.

Викладач – Райківський І.Я.,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України і методики викладання історії